

Nr indeksu 363103

PL ISSN 0023-5903

POLSKA AKADEMIA NAUK
INSTYTUT HISTORII

KWARTALNIK HISTORYCZNY

Rocznik CI

Nr 1

WARSZAWA 1994

<http://rcin.org.pl>

INFORMACJA DLA AUTORÓW „KWARTALNIKA HISTORYCZNEGO”

Trudna sytuacja finansowa „Kwartalnika Historycznego” (brak funduszy na przepisywanie tekstów autorskich) zmusza nas do wprowadzenia ścisłych rygorów, dotyczących formy tekstów nadsyłanych do druku w naszym piśmie.

1. Wszystkie teksty muszą być składane w dwóch egzemplarzach, przepisanych według obowiązujących norm wydawniczych: na stronie 30 wierszy po około 60 znaków, z marginesem z lewej strony, szerokości 4–5 cm. Poprawki i uzupełnienia w tekście muszą być ograniczone do minimum i nie mogą przekraczać trzech na jednej stronie; nie stosujemy żadnych podkreśleń.

2. Układ pierwszej strony artykułu i artykułu recenzyjnego (tj. obszerniejszej, polemicznej recenzji) musi wyglądać następująco: z lewej strony u góry imię i nazwisko Autora i pod nim w nawiasie miasto, w którym pracuje; poniżej tytuł na środku strony (na osi). Wszystkie te elementy należy pisać pismem tekstowym, nie zaś samymi wielkimi literami.

3. W recenzji ponad tekstem należy umieścić kolejno: imię (w formie rozwiniętej) i nazwisko autora recenzowanej pracy, jej tytuł i ewentualnie podtytuł (według strony tytułowej); jeśli recenzja dotyczy pracy zbiorowej, wówczas po tytule należy podać imię i nazwisko redaktora; następnie – w przypadku pracy wielotomowej – liczbę tomów lub części (np. t. 1–2) cyframi arabskimi i dalej: miejsce i rok wydania, liczbę stron, na ostatnim miejscu nazwę wydawcy. Imię i nazwisko Autora recenzji oraz miasto, w którym pracuje – na końcu tekstu z prawej strony.

4. Teksty do działu „Kronika” zawierają tytuł (na osi); podpis Autora jak w recenzji.

5. Wspomnienia pośmiertne: w tytule imię i nazwisko osoby, której tekst dotyczy, pod nim w nawiasach dokładne daty życia; podpis Autora jak w recenzji.

6. Przypisy następują w maszynopisie po tekście zasadniczym, od nowej strony. Numery przypisów należy umieszczać we frakcji górnej, bez nawiasów lub kropek, w wierszu z wcięciem akapitowym. Odnośniki do przypisów w tekście są umieszczane przed kropką kończącą zdanie (z wyjątkiem, gdy kończy je skrót: w. – wiek lub r. – rok) albo przed przecinkiem wewnątrz zdania (z wyjątkiem, gdy muszą być umieszczone między słowami, których nie oddziela przecinek).

7. W tekstach zasadniczych stosujemy ogólnie przyjęte skróty (np., itp., m. in., etc. oraz inne podobne), a także z reguły: r. (rok) i w. (wiek), inne zaś w miarę potrzeby. Nazwy miesięcy podajemy cyfrą rzymską wówczas gdy występują wraz z dniem i rokiem (bez oddzielających je kropek), w innych przypadkach w ich brzmieniu słownym (16 V 1935 r.; 16 maja; w maju 1935 r.).

8. W przypisach stosujemy skróty jak w punkcie 7. oraz te, które znajdują się w zamieszczonym poniżej wykazie; dopuszczalne są także inne skróty, przyjęte w historycznych opracowaniach specjalistycznych, jednak z wyjaśnieniem ich znaczenia przy pierwszym przypadku zastosowania. Tytuły czasopism i serii wydawniczych piszemy w cudzysłowie; po tytule publikacji zamieszczonej w opracowaniu zbiorowym piszemy po przecinku – w: (bez nawiasów prostokątnych). Tomy, roczniki, zeszyty, numery i części periodyków i innych publikacji podajemy cyframi arabskimi.

9. Wszystkie nadesłane do redakcji teksty, odbiegające swoją zewnętrzną formą od powyższych zasad, będą zwracane Autorom do właściwego przygotowania i ponownego przepisania.

**POLSKA AKADEMIA NAUK
INSTYTUT HISTORII**

**KWARTALNIK
HISTORYCZNY**

Założony przez Xawerego Liskego
w 1887 roku

**ROCZNIK CI
1994**

1

**WYDAWNICTWO NAUKOWE PWN
WARSZAWA 1994**

<http://rcin.org.pl>

KOMITET REDAKCYJNY

Jacek Banaszkiewicz, Marian Biskup, Stanisław Bylina, Adam Galos, Antoni Gąsiorowski, Aleksander Gieysztor, Monika Hamanowa, Jerzy Jedlicki, Marcin Kamler, Wojciech Kriegseisen (sekretarz), Czesław Madajczyk, Jerzy Michalski (redaktor), Roman Michałowski (zastępca redaktora), Jan Molenda, Edward Potkowski, Henryk Samsonowicz, Jacek Staszewski, Stanisław Trawkowski, Roman Wapiński, Romuald Wojna (zastępca redaktora), Andrzej Wyczański, Jerzy Wyzumski, Zygmunt Zieliński

Zeszyt przygotowany przez redakcję w składzie: Jacek Banaszkiewicz (zastępca redaktora), Marcin Kamler (sekretarz), Jerzy Michalski (redaktor), Jan Molenda (zastępca redaktora)

ADRES REDAKCJI

Instytut Historii PAN
00-272 Warszawa, Rynek Starego Miasta 29/31, tel. 31-02-61

WYDAWNICTWO NAUKOWE PWN - WARSZAWA, MIODOWA 10

Ark. wyd. 20,5; ark. druk. 13,0. Papier offsetowy kl. III 70 g. 70 100. Oddano do składania w lutym 1994 r.
Podpisano do druku w maju 1994 r. Druk ukończono w czerwcu 1994 r.

Skład: „PHOTOTEXT”. Druk i oprawa: Zakład Poligraficzny, Warszawa, ul. Moszczenicka 2

SPIS TREŚCI

Elżbieta Kowalczyk, Krzywousty – skaza fizyczna czy moralna?	3
Wojciech Drelicharz, Z pogranicza historiografii i polityki. Traktat genealogiczno-historyczny zwany <i>Rocznikiem mazowieckim</i>	15
Hieronim Grala, Upadek „moskiewskiego kanclerza”. Iwan Wiskowaty i Iwan IV Groźny w 1570 roku	49
Jerzy Dygdała, Dwaj pijarzy Konarscy. Z tajemnic publicystyki politycznej bezkrólewia 1733 roku	81
Ludwik Hass, Portret zbiorowy międzywojennego wolnomularstwa polskiego. (Losy pewnej formacji inteligenckiej)	91
Krzysztof Jasiewicz, Obywatele polscy aresztowani na terytorium tzw. Zachodniej Białorusi w latach 1939–1941 w świetle dokumentacji NKWD/KGB	105
Cezary Kukło, Techniki komputerowe w demografii historycznej	135

PRZEGLĄDY – POLEMIKI – PROPOZYCJE

Tomasz Jurek, Jeszcze o metodzie wydawania średniowiecznych ksiąg sądowych. (Na marginesie artykułu Jacka S. Matuszewskiego)	153
--	-----

ARTYKUŁY RECENZYJNE I RECENZJE

Henryk M. Słomczyński, O fałszywej teologii, historii i polityce	159
Bolesław Hajduk, Sto lat polskiej emigracji do Danii 1893–1993	167

*

D.M. Nicol, The Immortal Emperor. The Life and Legend of Constantine Palaiologos, Last Emperor of the Romans – Małgorzata Dąbrowska	172
I. Panic, Historia osadnictwa w księstwie opolskim we wczesnym średniowieczu – Jerzy Rajman	175
Ph. Racinet, Les maisons de l'ordre de Cluny au Moyen Age. Évolution et permanence d'un ancien ordre bénédictin au nord de Paris – Marek Derwich	177
H. Kaak, Die Gutsherrschaft. Theoriegeschichtliche Untersuchungen zum Agrarwesen im ostelbischen Raum – Marian Dygo	180
A. Brus, E. Kaczyńska, W. Śliwowska, Zesłanie i katorga na Syberii w dziejach Polaków – Franciszek Nowiński	181
M. Pater, Polskie postawy narodowe na Śląsku w XIX wieku, cz. 2: 1871–1890 – Maria Wanatowicz	184
W. Wojdyło, Koncepcje społeczno-polityczne Stanisława Grabskiego – Michał Strzelecki	188
J. Łaptos, Dyplomaci II Rzeczypospolitej w świetle raportów Quai d'Orsay – Stanisław Wiśniewski	190
J. Gozdawa-Gołębiowski, Obszar Warszawski Armii Krajowej. Studium wojskowe – Marek Ney-Krwawicz	193

KRONIKA

Dyplomacja biskupia do 1250 roku – Tomasz Jurek	195
Dyplomacja francuska wobec Szwecji i Polski w okresie drugiej wojny północnej (1655–1660) – Maciej Serwański	197
Rozpad Austro-Węgier a fenomen systemu wersalskiego – Andrzej Brożek, Irena Sroka	198

IN MEMORIAM

Stanisław Gierszewski (28 VIII 1929–27 V 1993) – Edmund Cieślak	201
---	-----

CONTENTS

Elżbieta Kowalczyk, Boleslas the Wrymouth – A Physical or Moral Blemish? . . .	3
Wojciech Drelicharz, On the Borderline of Historiography and Politics. The Genealogical-Historical Treatise Called The Mazovian Yearbook	15
Hieronim Grala, The Fall of the „Chancellor of Muscovy”. Ivan Viskovaty and Iwan IV the Terrible in 1570	49
Jerzy Dygdała, The Two Konarski Piarists. Mysteries of Political Journalism During the 1733 Interregnum	81
Ludwik Hass, Group Portrait of Interwar Polish Free Masonry (Fate of a Group of Intellectuals)	91
Krzysztof Jasiewicz, Polish Citizens Arrested in Western Byelorussia in 1939–1941 in the Light of Documents of the NKVD/KGB	105
Cezary Kukło, Computer Techniques in Historical Demography	135
Surveys – Polemics – Proposals	153
Review Articles and Reviews	159
Chronicle	195
In memoriam	201

NOWA EDYCJA

Atlas Historyczny Polski

Mapy szczegółowe XVI w.

TOM 2

Województwo sandomierskie w drugiej połowie XVI w.

Część I – Mapy, część II – Komentarz, indeksy.

WARSZAWA 1993

Pod redakcją W. Pałuckiego opracowali: K. Chłapowski, A. Dunin-Wąsowicz,
W. Lewandowska, K. Pacuski, H. Rutkowski.

Jest to kolejny tom serii, której podstawowym elementem są mapy szczegółowe ziem polskich XVI wieku w skali 1:250 000. Mapa główna przedstawia pełną rekonstrukcję osadnictwa, tj. wszystkie miejscowości zróżnicowane pod względem wielkości, charakteru (miasta, wsie, osady folwarczne, młyńskie, kuźnice, huty) i typu własności, granice administracji państwowej i kościelnej, sieć ważniejszych dróg, elementy środowiska geograficznego (hipsometria, hydrografia, zalesienie – zrekonstruowane dla przełomu XVIII i XIX w.). Mapy załącznikowe w skali 1:500 000 przedstawiają strukturę własności ziemskiej, administrację kościelną katolicką, zbory protestanckie i cerkwie oraz sieć dróg głównych i drugorzędnych. Ponadto jest dołączony plan miasta Sandomierza w skali 1:10 000. Komentarz omawia podstawę źródłową i metody opracowania, a także uzupełnia mapy informacjami statystycznymi. Rozbudowane indeksy nazw miejscowych i fizjograficznych podają ważniejsze warianty zapisów szesnastowiecznych oraz umożliwiają odniesienie ich do dzisiejszego osadnictwa. Mapy, komentarz i indeksy są ważnym elementem warsztatów badawczych w zakresie historii późnośredniowiecznej i nowożytnej, a także stanowią istotną pomoc dla badań toponomastycznych, archeologicznych, heraldycznych, genealogicznych, geograficznych, etnograficznych i historii sztuki.

Kontakty:

- z autorami: Pracownia Atlasu Historycznego Instytutu Historii PAN, Warszawa 00-272 Rynek Starego Miasta 29/31, tel. 31 63 38, 31 02 61 w. 13.
- z wydawcą: Dział Wydawniczy Instytutu Historii PAN, Warszawa 00-272 Rynek Starego Miasta 29/31, tel. 31 02 61 w. 57

NAKLAD OGRANICZONY!

WYKAZ SKRÓTÓW

AAN	– Archiwum Akt Nowych
AGAD	– Archiwum Główne Akt Dawnych
Bibl. Czart.	– Biblioteka i Archiwum Czartoryskich w Krakowie
Bibl. Kórn.	– Biblioteka Kórnicka PAN
Bibl. Nar.	– Biblioteka Narodowa w Warszawie
Bibl. Ossol.	– Biblioteka Zakładu Narodowego im. Ossolińskich we Wrocławiu
Bibl. Racz.	– Miejska Biblioteka Publiczna im. E. Raczyńskiego w Poznaniu
CAW	– Centralne Archiwum Wojskowe
cz.	– część
„Czasop. Prawno-Hist.”	– „Czasopismo Prawno-Historyczne”
ibid.	– ibidem
„Kwart. Hist.	– „Kwartalnik Historyczny”
„Kwart. HKM”	– „Kwartalnik Historii Kultury Materialnej”
MGH SS	– <i>Monumenta Germaniae Historica Scriptores</i>
MGH Script. rer. Ger.	– <i>Monumenta Germaniae Historica Scriptores rerum Germanicarum</i>
MPH	– <i>Monumenta Poloniae Historica</i>
n.	– i następną (s. 53 n.)
nn.	– i następne (s. 53 nn.)
nr	– numer
op. cit.	– opus citatum
por.	– porównaj
przyp.	– przypis
„Przegl. Hist.”	– „Przegląd Historyczny”
PSB	– <i>Polski słownik biograficzny</i>
RAU	– Rozprawy Akademii Umiejętności
RDSG	– „Roczniki Dziejów Społecznych i Gospodarczych”
red.	– redaktor, redakcja
rkp.	– rękopis
RPAU	– Rozprawy Polskiej Akademii Umiejętności
SPPP	– <i>Starodawne Prawa Polskiego Pomniki</i>
SSS	– <i>Słownik starożytności słowiańskich</i>
„St. Źródł.”	– „Studia Źródłoznawcze”
sygn.	– sygnatura
t.	– tom
VL	– Volumina Legum
WAP	– Wojewódzkie Archiwum Państwowe
wyd.	– wydanie, wydawca
z.	– zeszyt
zob.	– zobacz

Cena zł 24.000,–

KWARTALNIK HISTORYCZNY

Warunki prenumeraty

Wpłaty na prenumeratę przyjmowane są na okresy kwartalne:

- na terenie kraju
 - jednostki kolportażowe „RUCH” S.A. i urzędy pocztowe oddawcze, właściwe dla miejsca zamieszkania lub siedziby prenumeratora oraz doręczyciele w miejscowościach, gdzie dostęp do urzędu jest utrudniony,
 - od osób lub instytucji, zamieszkałych lub mieszczących się w miejscowościach, w których nie ma jednostek kolportażowych „RUCH”, wpłaty należy wносить do „RUCHU” S.A. Oddział Warszawa, 00–958 Warszawa, ul. Towarowa 28. Konto: PBK XIII Oddział Warszawa nr 370044-1195-139-11. „RUCH” S.A. zapewnia dostawę pod wskazanym adresem pocztą zwykłą w ramach opłaconej prenumeraty.
- na zagranicę
 - „RUCH” S.A. Oddział Warszawa, wpłaty należy wносить do „RUCHU” S.A. Oddział Warszawa, 00–958 Warszawa, ul. Towarowa 28. Konto: PBK XIII Oddział Warszawa nr 370044-1195-139-11. Dostawa odbywa się pocztą zwykłą w ramach opłaconej prenumeraty, z wyjątkiem zlecenia dostawy pocztą lotniczą, której koszt w pełni pokrywa zleceniodawca.

Prenumerata ze zleceniem dostawy za granicę jest o 100% wyższa od krajowej.

Dostawa zamówionej prasy następuje:

- przez jednostki kolportażowe „RUCH” S.A. – w sposób uzgodniony z zamawiającym,
- prenumerata pocztowa – pod wskazanym adresem, w ramach opłaconej prenumeraty.

Terminy przyjmowania przez „RUCH” S.A. wpłat na prenumeratę krajową i zagraniczną oraz przez Poczta Polską (tylko prenumerata krajowa):

„RUCH” S.A.	Poczta Polska
– do 20 XI na I kw. roku następnego	– do 25 XI na I kw. roku następnego
– do 20 II na II kw.	– do 25 II na II kw.
– do 20 V na III kw.	– do 25 V na III kw.
– do 20 VIII na IV kw.	– do 25 VIII na IV kw.

Bieżące i wcześniejsze numery można nabywać w Księgarni Państwowego Wydawnictwa Naukowego PWN, ul. Miodowa 10, 00–251 Warszawa. Również można je nabyć, a także zamówić (przesyłka za zaliczeniem pocztowym) we Wzorcowni Ośrodka Rozpowszechniania Wydawnictw Naukowych PAN, Pałac Kultury i Nauki, 00–901 Warszawa.

Subscription orders available through the local press distributors or through the Foreign Trade Enterprise ARS POLONA, 00–068 Warszawa, Krakowskie Przedmieście 7, Poland

or directly through
Polish Scientific Publishers PWN Ltd.
00–251 Warszawa, Poland
Miodowa 10 Str.
fax (48) (22) 26 09 50